

Ярослав Іванович ЧАЙКОВСЬКИЙ

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри банківської справи,
Тернопільський національний економічний університет,
E-mail: slawik1966@gmail.com

**АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО
СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ**

Чайковський, Я. І. Аналіз сучасного стану та перспективи розвитку банківського споживчого кредитування в Україні [Текст] / Ярослав Іванович Чайковський // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярошук (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2017. – Том 27. – № 1. – С. 156-163. – ISSN 1993-0259.

Анотація

У статті розглянуто різні точки зору та уточнено сутність економічної категорії «споживчий кредит». Проведено аналітичну оцінку розвитку та сучасного стану банківського кредитування фізичних осіб в Україні. Аналіз розвитку банківського кредитування фізичних осіб показав, що з 2005 по 2016 рік і за два місяці 2017 року споживче кредитування в Україні розвивалося нерівномірно. Проведено порівняльний аналіз динаміки кредитів, наданих банківськими установами резидентам, юридичним та фізичним особам. Сучасний стан банківського кредитування фізичних осіб характеризується поступовим зменшенням обсягів та стрімким скороченням частки у загальних обсягах банківського кредитування. Виявлено основні проблеми, що стосуються надання банківськими установами кредитів фізичним особам. Основними проблемами розвитку банківського споживчого кредитування є високий рівень відсоткових ставок за кредитами для фізичних осіб, зниження реальних доходів населення та ризикова кредитна політика банківських установ. Розроблено рекомендації для забезпечення збільшення обсягів та підвищення ефективності банківського споживчого кредитування.

Ключові слова: банківська установа; банківський кредит; споживчий кредит; споживчі потреби населення; депозитні корпорації; нефінансові корпорації; домашні господарства; банківське кредитування фізичних осіб.

Yaroslav Ivanovych CHAIKOVSKYI

PhD in Economics,
Associate Professor,
Department of Banking Business,
Ternopil National Economic University
E-mail: slawik1966@gmail.com

**ANALYSIS OF CURRENT STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF THE
BANKING CONSUMER CREDITING IN UKRAINE**

Abstract

The article discusses different points of view and the essence of the economic category of «consumer credit». Analytical assessment of the current state and bank lending to individuals in Ukraine is carried out. Analysis of development of bank crediting of individuals has revealed that from 2005 to 2016 and for two months in 2017 consumer crediting in Ukraine has been developing unevenly. A comparative analysis of the dynamics of loans granted by banking institutions to residents, juridical and physical persons is carried out. The current state of bank crediting of individuals is characterized by a gradual decrease of volumes and a rapid reduction in the proportion in total bank lending. The main problems regarding the granting credits to individuals by banking institutions are revealed. High level of interest rates on loans to individuals, reduction of real incomes and risky credit policy of banks are the main obstacles of development of the bank consumer crediting. Recommendations for ensuring and increase of the efficiency of bank consumer crediting have been developed.

Keywords: *banking institution; bank loans; consumer credit; consumer needs of the population; depository corporations; non-financial corporations; households; bank crediting of natural persons.*

JEL classification: G210

Вступ

На сучасному етапі економічного розвитку важливе місце у пошуку шляхів виходу України з кризового стану займає розвиток ефективної банківської системи та подальше удосконалення кредитних відносин банківських установ з позичальниками.

Такий вид банківського кредиту, як споживчий кредит, відіграє суттєву роль у задоволенні потреб, які виникають у населення, підвищенні його життєвого рівня, забезпеченні соціально-економічного захисту та розвитку, соціальної відповідальності кредиторів, зокрема банківських установ.

На проблеми розвитку споживчого кредиту в науковій літературі звертають належну увагу. Вагомий внесок у дослідження споживчого кредиту зробили провідні вітчизняні науковці, такі, як О. П. Боднар [2], Н. В. Бондаренко [3], В. Я. Вовк [4], В. І. Міщенко [7], А. М. Мороз [1], Є. С. Осадчий [8], М. І. Савлук [6], О. В. Хмеленко [4], В. Г. Шевалдіна [13], О. П. Шейко [14] та ін.

Науковцями та практиками зроблено вагомий внесок у розвиток теорії і практики споживчого кредиту, зокрема щодо його сутності, класифікації і використання. Водночас у сучасних умовах фінансово-економічної кризи потребують поглибленого аналізу сучасний стан та обґрунтування перспектив розвитку банківського споживчого кредитування в Україні.

Мета статті

Метою статті є дослідження наукових підходів до з'ясування сутності споживчого кредиту, аналітична оцінка тенденцій розвитку динаміки та структури на сучасному ринку споживчого кредитування, формування пропозицій щодо його вдосконалення в Україні в умовах фінансово-економічної кризи.

Виклад основного матеріалу дослідження

Банківський споживчий кредит забезпечує споживчі потреби населення необхідними грошовими ресурсами.

На сучасному етапі в теорії і практиці кредитних відносин в Україні науковий підхід до споживчого кредиту як економічної категорії ще належно не застосовується. Нині в економічній та законодавчо-нормативній літературі є різні підходи до тлумачення суті однієї й тієї ж економічної категорії – споживчого кредиту.

Л. Є. Галаяєва та Л. О. Гаряга зазначають, що до банківських споживчих кредитів відносять будь-які види кредитів, що надаються банками населенню самостійно або через посередників (організації сфери торгівлі), зокрема – кредити на придбання товарів тривалого користування, іпотечні кредити, кредити на невідкладні потреби, на освіту, надання послуг та на інші потреби з допомогою необхідного додаткового фінансування на умовах повернення, платності, забезпеченості та, як правило, цільового використання [5, с. 187].

А. М. Мороз акцентує, що споживчі кредити надаються тільки в національній валюті фізичним особам – громадянам України [1, с. 242].

За визначенням В. Я. Вовк та О. В. Хмеленка, споживчий кредит – це кредит, який надається в національній та іноземній валюті фізичним особам-резидентам України: на придбання споживчих товарів тривалого користування та послуг (оргтехніки, аудіо- та відеотехніки та ін.); придбання нерухомості; придбання автомобілів; оплату навчання, лікування та ін. [4, с. 118-119].

Деякі економісти вважають, що споживчий кредит надається як фізичним, так і юридичним особам.

Так І. М. Лазепко в підручнику «Гроші та кредит» за редакцією М. І. Савлука споживчий кредит визначає як «кредит, який надається юридичним чи фізичним особам на споживчі цілі» [6, с. 481].

У Законі України «Про споживче кредитування» сказано: «Споживчий кредит – грошові кошти, що надаються споживачу (позичальникові) на придбання товарів (робіт, послуг) для задоволення потреб, не пов'язаних з підприємницькою, незалежною професійною діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника» [12]. У наведеному визначенні сутність кредиту ототожнюється з грошовими коштами. Таким чином, у цьому визначенні мова йде лише про грошову форму кредиту, але споживчий кредит може надаватися також у товарній формі.

Відповідно до листа Національного банку України від 10 листопада 2008 року № 40-511/4640-15577 «Про розміщення Пам'ятки позичальника банку за споживчим кредитом», споживчий кредит – це кредит, що надається споживачеві на придбання продукції для особистих потреб, які безпосередньо не пов'язані з підприємницькою діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника [11]. Як бачимо, споживчий кредит уже не ототожнюється з грошовими коштами.

У Законі України «Про захист прав споживачів» наведено таке визначення: «Споживчий кредит – кошти, що надаються кредитором (банком або іншою фінансовою установою) споживачеві на придбання продукції» [10]. У цьому законі акцентується увага на наданні споживчих кредитів банківськими або іншими фінансовими установами та використанні позичкових коштів для придбання споживчих товарів. Однак споживчий кредит, крім банківських та інших фінансових установ, зокрема кредитних спілок, ломбардів, можуть надавати також підприємства торгівлі та сфери послуг.

Таким чином, у законодавстві України є різні підходи до тлумачення суті однієї і тієї ж економічної категорії – споживчого кредиту. А це, безумовно, має негативний вплив на організацію банківського споживчого кредитування загалом.

З урахуванням наведених вище положень, на наш погляд, слід дати таке визначення споживчого кредиту як економічної категорії: це сукупність відносин, пов'язана з рухом позичкового капіталу між кредитором і позичальником – фізичною особою – резидентом, у національній грошовій одиниці або товарній формі на основі укладеного кредитного договору на принципах забезпеченості, повернення, терміновості, платності та цільової спрямованості для забезпечення споживання. Оскільки з правової точки зору надання кредитів однією стороною і позичання коштів іншою стороною на визначений термін оформляється кредитним договором про забезпечення повернення у визначений термін, сплату відсотків і цільову спрямованість, то визначення з економічної та правової точок зору узгоджуються.

З 2005 по 2016 рік і за два місяці 2017 року споживче кредитування в Україні розвивалося нерівномірно (рис. 1).

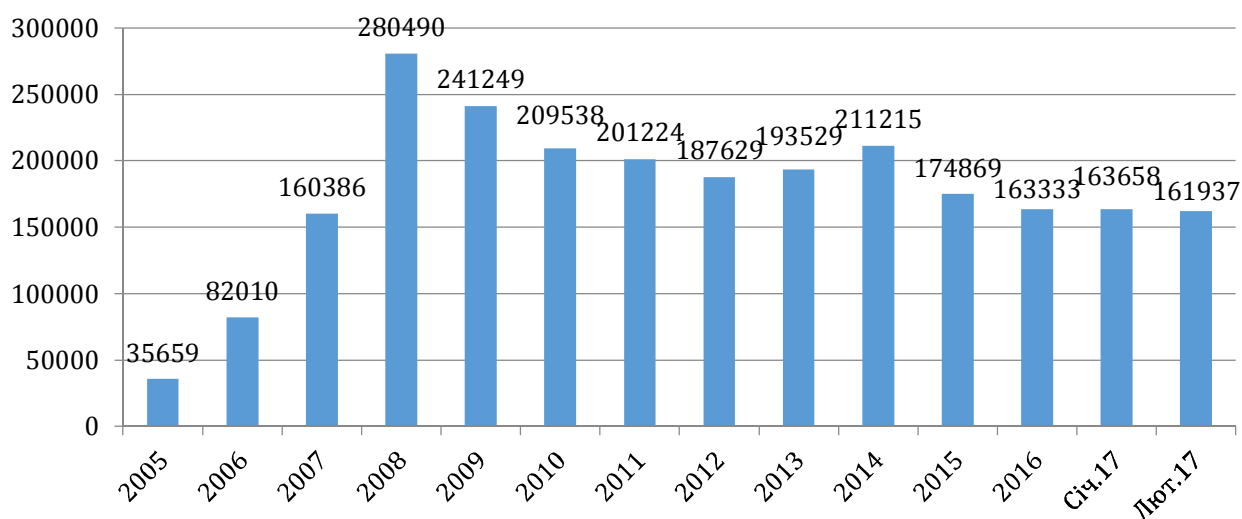

Рис. 1. Динаміка обсягів кредитування фізичних осіб у 2005-2017 рр., млн грн [9]

Як свідчить аналіз даних, наведених на рис. 1, у період 2005-2008 років спостерігалось стрімке зростання темпів кредитування банківськими установами населення в 7,9 раза, з 35659 млн грн у 2005 році до 280490 млн грн у 2008 році, яке досягло максимуму. У 2009-2012 роках кредитування фізичних осіб почало суттєво зменшуватися до 187629 млн грн у 2012 році, що пов'язано з початком фінансової кризи, погіршенням рівня платоспроможності населення, зростанням безробіття. У 2013-2014 роках ринок кредитування фізичних осіб почав поступово відновлюватися. Про це свідчить активізація обсягів кредитування банківськими установами фізичних осіб в 1,1 раза, з 187629 млн грн у 2012 році до 211215 млн грн у 2014 році. Проте останніми двома роками, у 2015-2016 роках, спостерігалось падіння рівня банківського кредитування фізичних осіб в 1,3 раза, з 211215 млн грн у 2014 році до 163333 млн грн у 2016 році, що всього на 2947 млн грн, або на 1,8 %, менше за рівень 2007 року. У січні 2017 року обсяг банківського кредитування фізичних осіб зріс до 163658 млн грн, а у лютому знизився до 161937 млн грн.

У табл. 1 наведено результати дослідження темпів приросту кредитів, наданих банківськими установами резидентам, нефінансовим корпораціям та домашнім господарствам протягом 2012-2016 років і за січень-лютий 2017 року.

З даних табл. 1 видно, що у 2005 році обсяги банківських кредитів, наданих фізичним особам, зросли на 121,1 %, у 2006 році на 130,5, у 2007 році на 95,6 %, а у 2008 році на 74,9 %. У 2009 році обсяги кредитів, наданих фізичним особам, зменшилися на 14,0 %, у 2010 році на 13,1, у 2011 році на 4,0 %, у 2012 році на 6,8 %. У 2013-2014 роках обсяги кредитів, наданих фізичним особам, зросли на 3,1 та 9,1 % відповідно. У 2015 році обсяги кредитів, наданих фізичним особам, зменшилися на 17,2 %, а у 2016 році

на 6,6 %. У січні 2017 року обсяги кредитів, наданих фізичним особам, зросли на 0,2 % у зіставленні з обсягом на 01.01.2017 року, а у лютому знову зменшилися на 1,1 %.

Слід зазначити, що протягом аналізованого періоду, крім 2009, 2015 років та січня-лютого 2017 року, загальний обсяг наданих кредитів зростав (див. табл. 1).

Таблиця 1. Динаміка кредитів, наданих депозитними корпораціями резидентам, нефінансовим корпораціям та домашнім господарствам протягом 2005-2016 років і за січень-лютий 2017 року

(на кінець періоду, млн грн)

Період	Кредити надані	Зміна у річному обчисленні наданих кредитів, %	Кредити, надані нефінансовим корпораціям	Зміна у річному обчисленні, кредитів, наданих нефінансовим корпораціям, %	Кредити, надані домашнім господарствам	Зміна у річному обчисленні, кредитів, наданих домашнім господарствам, %
2005 р.	143423	61,9	106078	48,2	35659	121,1
2006 р.	245230	71,0	160503	51,3	82010	130,0
2007 р.	426867	74,1	260476	62,3	160386	95,6
2008 р.	734022	72,0	443665	70,3	280490	74,9
2009 р.	723295	-1,5	462215	4,2	241249	-14,0
2010 р.	732823	1,3	500961	8,4	209538	-13,1
2011 р.	801809	9,4	575545	14,9	201224	-4,0
2012 р.	815142	1,7	605425	5,2	187629	-6,8
2013 р.	910782	11,7	691903	14,3	193529	3,1
2014 р.	1020667	12,1	778841	12,6	211215	9,1
2015 р.	981627	-3,8	787795	1,1	174869	-17,2
2016 р.	998682	1,7	822114	4,4	163333	-6,6
01.02. 2017 р.	984688	-2,0	808593	0,0	163658	0,2
01.03. 2017 р.	974634	-6,7	800417	-4,	161937	-1,1

*Складено за [Офіційний сайт Національного банку України]

Сучасний стан банківського кредитування фізичних осіб характеризується не лише поступовим зменшенням обсягів, а стрімким скороченням частки у загальних обсягах кредитування (табл. 2). Так, якщо у 2005-2008 роках частка кредитів, наданих фізичним особам, у загальній сумі наданих кредитів постійно зростала з 24,9 % у 2005 році до 38,2 % у 2008 році, то в післякризовий період вона кожного року знижувалася та у 2016 році досягла свого мінімуму – 16,4 %.

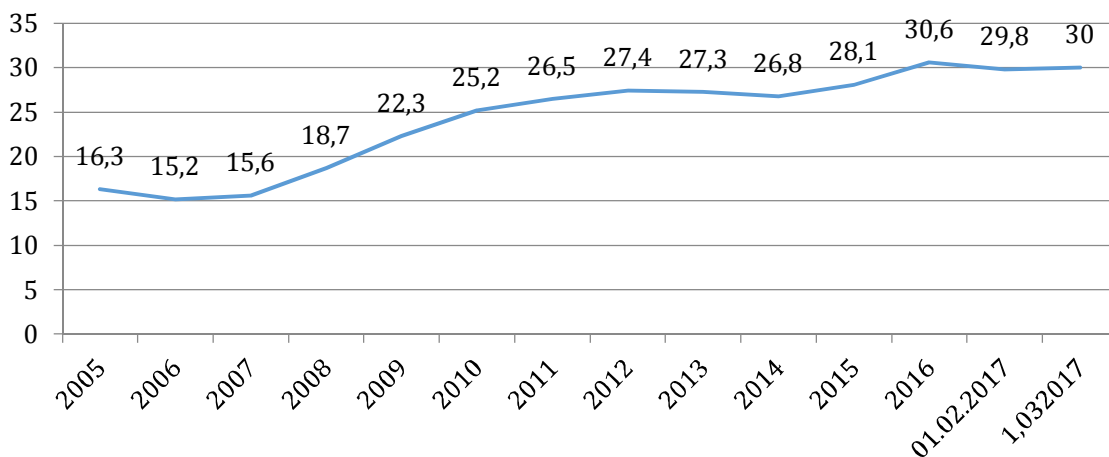
Таблиця 2. Кредити, надані депозитними корпораціями резидентам у розрізі нефінансових корпорацій і домашніх господарств у 2012-2016 роках і за січень-лютий 2017 року

Період	Усього	нефінансові корпорації		домашні господарства	
		млн грн	%	млн грн	%
2005 р.	143423	106078	74,0	35659	24,9
2006 р.	245230	160503	65,5	82010	33,4
2007 р.	426867	260476	61,0	160386	37,6
2008 р.	734022	443665	60,5	280490	38,2
2009 р.	723295	462215	63,9	241249	33,4
2010 р.	732823	500961	68,4	209538	28,6
2011 р.	801809	575545	71,8	201224	25,1
2012 р.	815142	605425	74,3	187629	23,0
2013 р.	910782	691903	76,0	193529	21,3
2014 р.	1020667	778841	76,3	211215	20,7
2015 р.	981627	787795	80,3	174869	17,8

2016 р.	998682	822114	82,3	163333	16,4
01.03.2017 р.	974634	800417	82,1	161937	16,6

*Складено за [Офіційний сайт Національного банку України].

Зменшення обсягу кредитування фізичних осіб, а також постійне зниження частки кредитів фізичним особам у загальних обсягах кредитування можна пояснити високою вартістю таких кредитів, про що свідчать дані Національного банку України стосовно середньозважених ставок за кредитами домашнім господарствам (рис. 2). Так з 2006 року по 2016 рік середні ставки за кредитами домашнім господарствам зросли з 15,2 % до 30,6 %, тобто середня ставка зросла на 15,4 %. Таке стрімке зростання вартості кредитів фізичним особам пояснюється їх ризикованістю [8, с. 101].

Рис. 2. Відсоткові ставки депозитних корпорацій за кредитами домашнім господарствам у 2005-2016 рр. і за січень-лютий 2017 року [9]

Серед банківських кредитів, наданих фізичним особам, за цільовим спрямуванням найбільшу частку займають споживчі кредити (табл. 3).

Таблиця 3. Кредити, надані депозитними корпораціями домашнім господарствам, за цільовим спрямуванням у 2005-2016 рр. і за січень-лютий 2017 року [9]

Період	Усього	Споживчі кредити		На придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості		Інші кредити		Із загальної суми іпотечні кредити	
		млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
2005 р.	35659	-	-	-	-	-	-	-	-
2006 р.	82010	58453	71,3	20412	24,9	3145	3,8	20523	25,0
2007 р.	160386	115032	71,7	40778	25,4	4577	2,9	73084	45,6
2008 р.	280490	186088	66,3	88352	31,5	6050	2,2	143416	51,1
2009 р.	241249	137113	56,8	98792	41,0	5343	2,2	132757	55,0
2010 р.	209538	122942	58,7	81953	39,1	4643	2,2	110725	52,8
2011 р.	201224	126192	62,7	70447	35,0	4585	2,3	97431	48,4
2012 р.	187629	125011	66,6	58427	31,1	4191	2,3	63158	33,7
2013 р.	193529	137346	71,0	51447	26,6	4736	2,4	56270	291
2014 р.	211215	135094	64,0	71803	34,0	4318	2,0	72156	34,2
2015 р.	174869	104879	60,0	66169	37,8	3821	2,2	60215	34,4
2016 р.	163333	101528	62,2	58549	35,9	3255	2,0	60265	36,9
01.03.2017 р.	161937	102454	63,3	56326	34,8	3157	1,9	51626	31,9

Так у 2016 році питома вага споживчих кредитів становила 62,2 %, кредити на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості – 35,9 %, інші кредити – 2,0 % та іпотечні кредити – 36,9 % від загального обсягу наданих банківськими установами кредитів (див. табл. 3).

Дані табл. 4 свідчать, що серед кредитів, наданих депозитними корпораціями домашнім господарствам, за строками погашення переважають довгострокові кредити. Так у 2016 році 23,8 % кредитів було видано на термін до 1 року, а 72,6 % – на термін понад 1 рік, зокрема 19,4 % – від 1 року до 5 років, 56,8 % – більше 5 років.

Таблиця 4. Кредити, надані депозитними корпораціями домашнім господарствам, за строками погашення, у 2012-2016 роках і за січень-лютий 2017 року

Роки	Усього, млн грн	до 1 року		від 1 року до 5 років		більше 5 років	
		млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
2012	187629	38571	20,6	47413	25,3	101645	54,1
2013	193529	55177	28,5	52997	27,4	85354	44,1
2014	211215	57020	27,0	46184	21,9	108011	51,1
2015	174869	40679	23,3	34616	19,8	99575	56,9
2016	163333	38879	23,8	31743	19,4	92711	56,8
01.03.2017	161937	42519	26,3	29849	18,4	89569	55,3

*Складено за [Офіційний сайт Національного банку України]

У 2013 році спостерігалася позитивна тенденція зростання частки кредитів у національній валюті, наданих банківськими установами фізичним особам, з 54,7 % у 2012 році до 64,9 % у 2013 році, та відповідно зниження частки кредитів в іноземній валюті, з 45,3 % до 35,1 % (табл. 5). У 2014-2015 роках знову виникла негативна тенденція зниження частки кредитів у національній валюті, наданих банківськими установами фізичним особам, до 52,1 % у 2014 році та 45,8 % у 2015 році, та відповідно зростання частки кредитів в іноземній валюті, до 47,9 % та 54,2 %, що підвищило валютні та кредитні ризики для банків і позичальників.

Таблиця 5. Кредити, надані депозитними корпораціями домашнім господарствам, у розрізі валют, у 2012-2016 роках і за січень-лютий 2017 року

Роки	Усього, млн грн	В національній валюті		В іноземній валюті	
		млн грн	%	млн грн	%
2012	187629	102690	54,7	84939	45,3
2013	193529	125681	64,9	67848	35,1
2014	211215	110076	52,1	101139	47,9
2015	174869	80052	45,8	94817	54,2
2016	163333	76709	47,0	86624	53,0
01.03.2017	161937	78543	48,5	83394	51,5

*Складено за [Офіційний сайт Національного банку України]

У 2016 році кредитна заборгованість фізичних осіб в національній валюті зменшилася на 3343 млн грн, або на 4,2 %, а в іноземній валюті 8193 млн грн, або на 8,6 %. Відповідно частка кредитів у національній валюті в загальному обсязі наданих домашнім господарствам кредитів збільшилася до 47,0 %, а в іноземній валюті знизилася до 53,0 % (див. табл. 5).

Висновки та перспективи подальших розвідок

На основі проведеного аналізу сучасного стану та розвитку ринку споживчого банківського кредитування в Україні можна зробити наступні висновки:

1. Протягом 2006-2016 років та за два місяці 2017 року кредитування банківськими установами фізичних осіб було нерівномірним. Обсяги споживчого кредитування почали активно розвиватися в нашій країні у 2006 році, досягши максимуму у 2008 році. З 2009 року розпочався спад банківського кредитування фізичних осіб. У 2013-2014 роках ситуація у сфері банківського споживчого кредитування в Україні починала поступово відновлюватися. Проте у 2015-2016 роках та за підсумками двох місяців 2017 року знову спостерігається поступове зменшення обсягів банківського кредитного портфеля фізичних осіб.

2. Сучасному стану кредитування фізичних осіб притаманні зниження обсягів кредитування, зменшення частки кредитів фізичним особам у загальній сумі кредитів та постійне зростання їх вартості.

3. Що стосується банківського кредитування фізичних осіб в розрізі валют, то у 2015 та 2016 роках більшу частку займають кредити, видані населенню в іноземній валюті, відповідно 54,2 % і 53,0 %, що

сприяє зростанню кредитного та валютного ризиків у цій сфері діяльності як для банківських установ, так і позичальників – фізичних осіб.

4. Основними проблемами банківського споживчого кредитування є розвиток інфляційних процесів, зменшення реальної заробітної плати, девальвація національної грошової одиниці, низька платоспроможність фізичних осіб, висока вартість споживчих кредитів, недостатність аналізу банківськими установами кредитоспроможності позичальників-фізичних осіб, що призводить до зростання кредитних ризиків та обсягів неповернення банківських споживчих кредитів.

5. Удосконаленню системи банківського кредитування фізичних осіб сприятиме Закон України «Про споживче кредитування», ухвалений Верховною радою України 15 листопада 2016 року, який набирає чинності 10 червня 2017 року.

6. Банківським установам необхідно вдосконалювати внутрішню нормативну базу з питань споживчого кредитування та ефективніше проводити роботу з позичальниками на всіх етапах організації кредитного процесу, зокрема щодо розробки та використання методики аналізу кредитоспроможності позичальників-фізичних осіб. Так ефективне здійснення кредитної діяльності банківських установ і можливість одержання кредитів фізичними особами значною мірою залежить від кредитоспроможності позичальників.

7. Для запобігання появі проблемної заборгованості банківським установам потрібно відмовитися від агресивної кредитної політики, а проводити традиційний вид кредитної політики при наданні споживчих кредитів. Це може бути детальна перевірка доходів позичальників, зокрема пропонувати різні види споживчих кредитів тим фізичним особам, у яких доходи значно перевищують їх витрати та утворюються заощадження. Це сприятиме забезпеченню інтересів як банківських установ, так і позичальників -фізичних осіб у сучасних умовах фінансово-економічної кризи.

8. Для активізації та успішного розвитку споживчого кредитування банківським установам слід використовувати відсоткові важелі, зокрема зменшити відсоткові ставки за користування споживчими кредитами, що збільшить його доступність для ширшого кола платоспроможних клієнтів – фізичних осіб. Цьому сприятиме зниження облікової ставки Національного банку України з 14 % до 13 %.

Ці пропозиції сприяли б дотриманню принципів та умов банківського споживчого кредитування, зниженню кредитних ризиків у взаємовідносинах банківських установ з позичальниками-фізичними особами. Більш глибокий аналіз діяльності банківських установ у сфері кредитування позичальників-фізичних осіб, зокрема щодо оцінки їх кредитоспроможності, дозволить запропонувати шляхи підвищення ефективності кредитної діяльності вітчизняних банківських установ у післякризовий період.

Список літератури

1. Банківські операції [Текст]: підручник / А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна та ін. ; за заг. ред. А. М. Мороза. – [3-тє вид., перероб. і доп.]. – К.: КНЕУ, 2008. – 608 с.
2. Бондар, О. П. Банківське споживче кредитування населення [Електронний ресурс] / О. П. Бондар // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції Науковий журнал 2009. – № 4. – С. 68-83. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Nvfbi/2009_4/Magazine_04_09_st12_pp68-83.pdf.
3. Бондаренко, Н. В. Сучасний стан кредитування комерційними банками фізичних осіб в Україні [Електронний ресурс] / Н. В. Бондаренко // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. – 2014. – Вип. 85. – С. 242-248. – Режим доступу: [file:///C:/Users/admin/Downloads/zhpumus_2014_85_40%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/admin/Downloads/zhpumus_2014_85_40%20(1).pdf).
4. Вовк, В. Я. Кредитування і контроль [Текст]: навчальний посібник / В. Я. Вовк, О. В. Хмеленко. – К.: Знання, 2008. – 463 с.
5. Галяєва, Л. Є. Проблеми розвитку банківського споживчого кредитування в Україні та Росії [Електронний ресурс] / Л. Є. Галяєва, Л. О. Гаряга // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2010. – № 3(9). – С. 186-190. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/VUbsNbU/2010_3/VUBSNBU9_p186-p190.pdf.
6. Гроші та кредит [Текст]: підручник. – 5-те вид., без змін / М. І. Савлук, А. М. Мороз, І. М. Лазепко та ін. ; За заг. ред. М. І. Савлука. – К.: КНЕУ, 2008. – 744 с.
7. Міщенко, В. І. Сучасна практика споживчого кредитування в Україні [Текст] / В. І. Міщенко, О. А. Шаповал // Вісник Національного банку України. – 2013. – № 11. – С. 3-9.
8. Осадчий, Є. Сучасний стан та проблеми банківського споживчого кредитування в Україні [Текст] / Є. Осадчий // Ринок цінних паперів України. – 2013. – № 11-12. – С. 97-102.
9. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
10. Про захист прав споживачів [Електронний ресурс]: закон України: прийнятий 12.05.1991 р. № 1023-ХІІ / Верховна Рада України. – Офіційний текст. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>.

11. Про розміщення Пам'ятки позичальника банку за споживчим кредитом: лист Національного банку України: 10.11.2008 № 40-511/4640-15577[Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0541-07>.
12. Про споживче кредитування [Електронний ресурс]: закон України: прийнятий 15.11.2016 р. № 1734-VIII / Верховна Рада України. – Офіційний текст. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1734-19>.
13. Шевалдіна, В. Г. Сучасний стан кредитування населення в Україні [Електронний ресурс] / В. Г. Шевалдіна // Фінанси, облік і аудит. – 2013. – Випуск 1 (21). – С. 171-180. – Режим доступу: file:///C:/Users/admin/Downloads/Foa_2013_1_23.pdf.
14. Шейко, О. П. Тенденції розвитку споживчого кредитування в Україні [Текст] / О. П. Шейко // Вісник ОНУ імені Мечникова. – 2014. – Т. 19. Вип. 1/2. – С. 149-153. – Режим доступу: http://visnyk.onu.od.ua/journal/2014_19_1_2/41.pdf.

References

1. Moroz, A. M., Savluk, M. I., Puhovkina, M. F. (2008). *Banking*. Kyiv: KNEU.
2. Bondar, O. P. (2009). Bank consumer crediting population. *Finance, banks, investment*, 4, 68-83. Retrieved from: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Nvfbi/2009_4/Magazine_04_09_st12_pp68-83.pdf.
3. Bondarenko, N. V. (2014). The current state of crediting by commercial banks natural persons in Ukraine. *Collected Scientific Works of Uman National University of Horticulture*, 85, 242-248. Retrieved from: [file:///C:/Users/admin/Downloads/zhpumus_2014_85_40%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/admin/Downloads/zhpumus_2014_85_40%20(1).pdf).
4. Vovk, V. Ya., Hmelenko, O. V. (2008). *Crediting and control*. Kyiv: Znannya.
5. Galyayeva, L. E., Garyaga, L. O. (2010). Problems of bank consumer lending in Ukraine and Russia. *Bulletin of the University of Banking of the National Bank of Ukraine*, 9, 186-190. Retrieved from: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/soc_gum/VUbsNbU/2010_3/VUBSNBU9_p186-p190.pdf.
6. Savluk, M. I., Moroz, A. M., Lazepko, I. M. (2008). *Money and credit*. Kyiv: KNEU.
7. Mishchenko, V. I., Shapoval, O. A. (2013). The current practice in consumer crediting in Ukraine. *Visnyk of the National Bank of Ukraine*, 11, 3-9.
8. Osadchyi, E. (2013). Current status and problems of bank consumer crediting in Ukraine. *The securities market of Ukraine*, 11-12, 97-102.
9. *The official site of the National Bank of Ukraine*. (2017). Retrieved from: <http://www.bank.gov.ua>.
10. *On consumer rights protection*. (1991). Law of Ukraine. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>.
11. *About placing of Attractions of borrower bank on consumer credit*. (2008). Letter of National Bank of Ukraine. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0541-07>.
12. *On the consumer lending*. (2016). Law of Ukraine. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1734-19>.
13. Shevaldina, V. (2013). The current state of lending in Ukraine. *Finance, accounting and auditing*, 1 (21), 171-180. Retrieved from: file:///C:/Users/admin/Downloads/Foa_2013_1_23.pdf.
14. Shejko, O. P. (2014). Trends in consumer crediting in Ukraine. *Visnyk of Mechnikov ONU*, 19, 1/2, 149-153.

Стаття надійшла до редакції 14.03.2017 р.